

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ВИМОГИ СУЧАСНОСТІ

Албул Сергій Володимирович
Перший проректор ОДУВС
кандидат юридичних наук, доцент
полковник поліції

Аналізуючи методологічні проблеми сучасної української правової науки, фахівці зазначають, що новелізація методології праводержавознавства повинна базуватися на основі використання в пізнавальній діяльності досягнень таких наук, як герменевтика, соціопсихолінгвістика, синергетика, що дозволяє глибше пізнати функціональні, адаптаційні, творчі потенціали державно-юридичних інструментів і механізми реалізації таких можливостей [2, с. 188]. Процес фундаменталізації вітчизняної правової науки сьогодні характеризується наявністю значущих тенденцій у зміні об'єкта і, відповідно, предмета загальнотеоретичної юриспруденції. Такими тенденціями, передусім, є антропологізація, глобалізація і деформалізація [4, с. 4].

Тенденції новелізації в сучасній методології правоохоронної діяльності, перш за все у діяльності Національної поліції України, мають не тільки теоретичний характер, але й неодмінно відображують напрями діяльного, праксіологічного пізнання. Перенесення домінант з галузі суто теоретичного до галузі теоретико-прикладного знання, означає, за нашим переконанням, вибір орієнтирів, які застосовуються у теоретичних дослідженнях, для цілей практики Національної поліції України. Враховуючи євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, можна зазначити, що антропологічний, глобалістичний і деформалізований аспекти повинні являти собою відправні точки, стрижень методологічного забезпечення діяльності Національної поліції України.

Як слушно зазначають фахівці, деформалізація об'єкта і предмета загальнотеоретичних праводержавознавчих досліджень полягає в тому, що

якісні рамки явища, що відображається поняттям права, дещо розмиваються, зливаючись з деякими суміжними соціальними феноменами [4, с. 4]. Завдяки цьому, закономірно відбувається процес запозичення для потреб досліджень методологічної бази широкого кола менш формалізованих напрямків науки, що дозволяє, на наш погляд, більш глибоке проникнення у суть явища з метою осмислення і направленого, цільового впливу на його складові. За справедливим твердженням О. Івакіна розвиток будь-якої науки на сьогодні пов'язаний із одночасним процесом диференціації та інтеграції знань з різних наук [3, с. 12].

У свою чергу, глобалізація методології сучасної правоохоронної діяльності виявляється в усвідомленні національної правової системи, як елементу системно-структурного утворення більш високого рівня. Саме завдяки реалізації такого підходу «коли національна правова система осмислюється як елемент (реальний або потенційний) іншої правової системи, наприклад, правової системи Ради Європи або Європейського Союзу, — можна науково обґрунтувати умови, вимоги, напрями, методи і наслідки перетворень, які повинна зазнати перша, щоб досягти відповідних системоутворюючих параметрів і органічно «вписатися» в системно-правове утворення більш «високого» рівня» [4, с. 4].

За справедливим твердженням П.М. Рабіновича, сутність антропологізації методології вітчизняної правоохоронної діяльності, полягає в тому, що «саме людина стає центральним об'єктом загальнотеоретичного праводержавознавства, а його природні правові властивості і закономірності їх державно-юридичного забезпечення поступово перетворюються в найважливішу складову предмета цієї науки» [4, с. 4]. Правоохоронна система з репресивної має набувати сервісної функції. При цьому, свідченням людиноцентристського повороту вітчизняної правоохоронної діяльності виступає становлення теорії прав людини, як концептуального ядра праводержавознавства. Термін «права людини» вже досить осмислений громадськістю України. За досить короткий термін Українська держава

пройшла шлях від одіозного замовчування міжнародних документів про права людини, яке було властиве внутрішньополітичній практиці СРСР, до усвідомлення необхідності відпрацювання юридичних механізмів застосування міжнародних правових актів у чинному національному законодавстві [1, с. 6].

Забезпечення безпеки громадян являє собою систему заходів державного і недержавного характеру, спрямованих на обмеження, блокування, оптимізацію криміногенних чинників, що обумовлюють процеси детермінації і причинності злочинних проявів, а також заходів щодо гуманного поводження і надання допомоги особам, що стали жертвами посягань [1, с. 7]. Уявляється, що в умовах сьогодення діяльність Національної поліції України повинна мати віктимологічну спрямованість. При цьому, в залежності від характеру заходів, повинні, на наш погляд, визначатися й основні напрями діяльності держави. У першому випадку, така діяльність має позитивно-етатистський характер, коли держава, активно впливаючи на соціоактивні чинники, є ініціатором, організатором, виконавцем і гарантом забезпечення таких заходів (розробка нормативно-правової бази; організація інформаційно-аналітичного і наукового забезпечення; створення і забезпечення економічних, організаційних і правових умов для реалізації альтернативних заходів щодо забезпечення безпеки громадян, а також основних принципів поводження з особами, що стали жертвами злочинів). У другому випадку, при здійсненні заходів недержавного (альтернативного) характеру, держава повинна виступати в ролі координатора і гаранта забезпечення їх реалізації.

У свою чергу, вектор глобалізації містить у собі два взаємопов'язаних і, в той же час, різних напрями. Це, передусім, орієнтованість на положення конвенцій, декларацій і рекомендацій ООН, Ради Європи, інших міжнародних документів, а також практичний досвід розвинених країн світу в цьому напрямі.

Права людини – одна з фундаментальних концепцій людства. Згідно з загальноновизнаною у світовій правовій думці природно-історичною теорією трьох поколінь, ця концепція пройшла шлях від перших актів англійського конституціоналізму, затвердження соціально-економічних прав до формування права народів [5, с. 172]. Антропологізація реформування правоохоронної системи повинна впливати з принципу людиноцентризму, як відправного пункту будь-якої діяльності. При цьому, на наш погляд, людина, в цьому випадку, визначається у трьох іпостасях, – як суб'єкт пізнання, як об'єкт пізнання і, як орієнтир пізнання. Відносно проблем реформування правоохоронної діяльності, можна, на нашу думку, зробити припущення, що суть антропологізації полягає, передусім, у визнанні аксіологічної значущості прав і свобод людини.

Необхідно зазначити, що в умовах відсутності в Україні якісного віктимологічного законодавства, яке, на нашу думку, являло б собою основу доктрини соціальної безпеки, не доводиться говорити і про наявність дійових державних програм компенсаційного, ресторативного характеру, що охоплюють всі без виключення категорії громадян, які стали жертвами злочинних посягань в Україні. Компаративний аналіз національних програм компенсації жертвам злочинів, проведений Відділом жертв злочинів Міністерства Юстиції США, показав, що адресна допомога саме іноземцям-жертвам злочинів, спеціально передбачена в державних програмах Австрії, Великої Британії, Німеччини, Данії, Ірландії, Нідерландів, Норвегії, Об'єднаних Арабських Еміратів, США, Фінляндії, Франції, Японії [1, с.164]. Безсумнівно, антропологізація реформування правоохоронної діяльності не може йти шляхом домінації прав і свобод одних категорій громадян у збиток інших. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України має стати мірилом забезпечення антропологізації реформування правоохоронної діяльності.

Підсумовуючи вищенаведене, можна, на наш погляд, зробити наступні висновки. Відправними принципами у діяльності Національної поліції

України мають виступати орієнтири, що визначають процеси новелізації методології сучасної науки, а саме: антропологізація; глобалізація; деформалізація. Уявляється, що при зваженому підході до реалізації запропонованих заходів держава може отримати досить дієву концепцію реформування правоохоронної діяльності, орієнтовану на забезпечення прав і свобод людини, розширення сучасної системи соціального контролю, обмеження і мінімізацію злочинності, що в комплексі буде сприяти поглибленню євроінтеграційних процесів, які відбуваються в нашій країні.

Література

1. Албул С.В. Новелізація методології оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ в контексті реалізації розвідувальної функції // Оперативно-розшукова діяльність та кримінальний процес: теоретико-праксиологічний дискурс щодо їх співвідношення в умовах реформування органів внутрішніх справ України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22-23 квітня 2015). – Одеса: ОДУВС, 2015. – С. 5-7.
2. Жоль К.К. Философия и социология права: учебное пособие. – К.: Юринком Интер, 2000. – 480 с.
3. Ивакин А.А. Краткий очерк общей философии: учебное пособие / А.А. Ивакин. – Одесса: АстроПринт, 1999. – 103 с.
4. Рабінович П.М. Методологія вітчизняного праводержавознавства // Юридичний вісник України. – № 45 (385). – 2002. – С. 4-5.
5. Штанько В.И. Философия и методология науки: учебное пособие. – Харьков: ХНУРЭ, 2002. – 292 с.